



4/27

**AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO**  
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

ODDZIAŁ WOJSK OPK I LOTNICTWA  
KATEDRA OPK

**JAWNE**

~~TOP SECRET~~  
~~SECRET~~

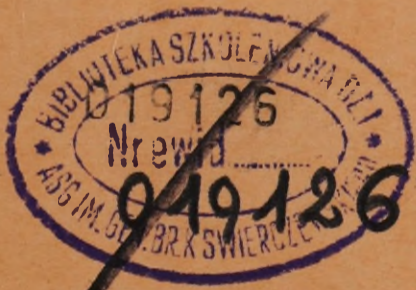
Egz. Nr.....1

Dla wykładowców i słuchaczy KPKK

płk doc. dr Jerzy MACHURA

(225)

**WYBRANE PROBLEMY ORGANIZACJI  
I PROWADZENIA OBRONY POWIETRZNEJ  
PRZEZ ARMİĘ OPK**



40450

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP  
Archiwum Biura Zbiorów Specjalnych  
Nr ewid. \_\_\_\_\_

27

WARSZAWA

KWIECIEŃ

1972

40450

18



4/27

**AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO**  
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

ODDZIAŁ WOJSK OPK I LOTNICTWA  
KATEDRA OPK

**JAWNE**

~~OPK~~  
~~Lotnictwo~~

~~OPK~~

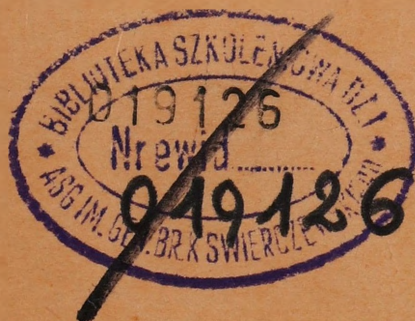
Egz. Nr.....1

Dla wykładowców i słuchaczy KPKK

płk doc. dr Jerzy MACHURA

225

**WYBRANE PROBLEMY ORGANIZACJI  
I PROWADZENIA OBRONY POWIETRZNEJ  
PRZEZ ARMİĘ OPK**



40450

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG  
Archiwum Główny Zbiórów Specjalny  
Nr ewid. \_\_\_\_\_

18

WARSZAWA

KWIECIEŃ

1972

40450

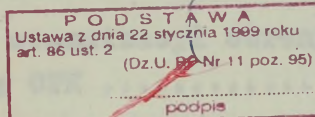
# AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

ODDZIAŁ WOJSK OPK I LOTNICTWA  
KATEDRA OPK

**JAWNE**

„ZATWIERDZAM”  
KOMENDANT

AKADEMII SZTABU GENERALNEGO  
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego



Egz. Nr ..... 1

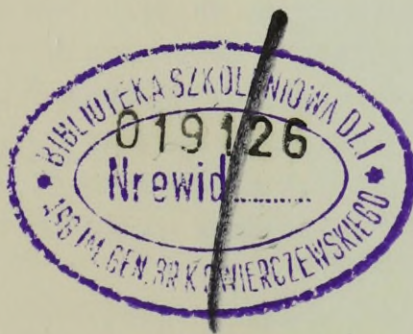
Gen. dyw. Adam CZAPLEWSKI

*Smole. pt 12657*

Dla wykładowców i słuchaczy KPKK

plk doc. dr Jerzy MACHURA

## WYBRANE PROBLEMY ORGANIZACJI I PROWADZENIA OBRONY POWIETRZNEJ PRZEZ ARMİĘ OPK



SZEF KATEDRY OPK

plk doc. dr Jan UCHAŃSKI

WARSZAWA

KWIECIEŃ

1972

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP  
Archiwum Gziazła Zbiorów Specjalnych

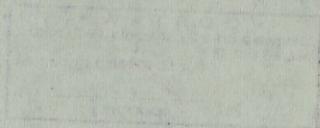
Nrewid

*040450*

ARABIA 221 ABU GENRANEGG  
at General from Huda Senter...

JAWNE

██████████  
██████████  
██████████



*Handwritten in red ink:*  
D. 12. 1951

at the in Huda MAGURBA

BY THE PROXY FOR THE  
I HOPE TO BE ABLE TO  
PLEASE THE ONE



at the in Huda

at the in Huda

at the in Huda

*Handwritten signature in blue ink:*  
Huda

**SPIS TREŚCI**  
\*\*\*\*\*

Str.

|   |    |
|---|----|
| I. Przeznaczenie, zadania i struktura organizacyjna armii OPK .....             | 5  |
| II. Podstawowe zagadnienia organizacji obrony powietrznej przez armię OPK ..... | 13 |
| III. Podstawowe zagadnienia prowadzenia działań bojowych przez armię OPK .....  | 35 |

177

- I. Introduction, scope and objectives of the study
- II. Literature review
- III. Methodology

## I. PRZEZNACZENIE, ZADANIA I STRUKTURA ORGANIZACYJNA ARMII OPK

Zgodnie z obowiązującą w Układzie Warszawskim /UW/ strukturą organizacyjną wojsk OPK, armia OPK jest związkiem operacyjnym przeznaczonym do obrony wyznaczonych obiektów, /rejonów/ usytuowanych na określonym terytorium /obszarze/ przed rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza.

Wielkość operacyjnego obszaru obrony armii OPK może wynosić od 200 000 do 500 000 km<sup>2</sup>. W wyjątkowych wypadkach armia OPK może bronić obiektów usytuowanych na większym terytorium np. terytorium usytuowanym na drugorzędym kierunku operacyjno-powietrznym lub w głębi terytorium dużego państwa.

Wielkość operacyjnego obszaru obrony armii OPK wynika z jej składu bojowego. Współczesne środki dowodzenia i warunki operacyjnego dowodzenia obroną powietrzną umożliwiają armii OPK operatywne dowodzenie dwoma - pięcioma korpusami OPK.

Jak wiadomo korpus OPK może bronić rejonu o powierzchni 80 000 - 150 000 km<sup>2</sup>. Stąd wielkość operacyjnego obszaru obrony armii OPK 200 000 - 500 000 km<sup>2</sup>.

Armia OPK może bronić obiektów usytuowanych na części terytorium dużego państwa /np. w ZSRR/ lub na całym terytorium państwa średniej wielkości /np. PRL/.

Armia OPK broniąca obiektów usytuowanych na całym terytorium państwa jest organizatorem i realizatorem obrony powietrznej kraju w danym państwie, podlega bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej danego państwa i poprzez niego na określonych warunkach, Dowództwu Zjednoczonych Sił Zbrojnych UW, stanowiąc określony element jednolitego systemu OPK państw sygnatariuszy UW.

Tego typu armia OPK broni właśnie terytorium PRL, a jej dowództwo i sztab istnieją pod nazwą Dowództwa Wojsk OPK. Taka właśnie armia OPK będzie przedmiotem rozważań w dalszej części tego materiału.

W państwach mniejszych, których powierzchnia terytorium nie przekracza 150 000 km<sup>2</sup>, organizatorem i realizatorem obrony może być korpus OPK.

Na marginesie należy podkreślić, że w UW obowiązuje i jest przestrzegana zasada organizacji systemów OPK /określonych elementów jednolitego systemu OPK państw UW/ w ramach granic państwowych.

Z przedstawionego wyżej przeznaczenia wynika jedno główne zadanie operacyjne armii OPK - obrona wyznaczonych<sup>x/</sup> obiektów /rejonów/, usytuowanych na określonym operacyjnym obszarze obrony przed rozpoznaniem i uderzeniami przeciwnika z powietrza. Szereg czynników natury polityczno-militarnej zmusza armię OPK do pełnego przygotowania i utrzymywania potrzebnej ilości sił OP w gotowości bojowej do wykonania głównego zadania operacyjnego już w czasie pokoju.

Główne z tych czynników to:

- możliwość penetracji z powietrza przez przeciwnika terytorium kraju w czasie pokoju;
- możliwość wykonania przez przeciwnika zaskakującego uderzenia z powietrza rozpoczynającego działania wojenne;
- konieczność obrony przed rozpoznaniem i uderzeniami mobilizowanych i ześrodkowanych wojsk operacyjnych na terytorium kraju bezpośrednio przed rozpoczęciem lub w początkowym okresie wojny;
- stosunkowo duża ilość czasu potrzebna na przygotowanie infrastruktury i rozwinięcie wojsk OPK.

Wynika z tego, że już w okresie pokoju w państwie musi być zorganizowany i funkcjonować system OPK<sup>xx/</sup>.

Organizacja obrony powietrznej kraju /systemu OPK/ w państwie w czasie pokoju nie jest aktem jednorazowym. W miarę rozwoju SNP przeciwnika, rozwoju środków obrony powietrznej, zmian wynikających z ekonomicznego rozwoju państwa i szeregu

x/ Wyznaczonych przez przełożonego, najczęściej przez Sztab Generalny.

xx/ Pod pojęciem systemu OP rozumiemy planowo usytuowany na określonym terytorium zespół różnorodnych sił i środków OP, powiązanych organizacyjnie i funkcjonalnie w jednolity organizm służący jednemu celowi - obronie powietrznej.

innych czynników, system OPK musi być sukcesywnie doskonalony, a w miarę potrzeb i możliwości także rozwijany.

Z praktycznych doświadczeń wiadomo, że organizacja /modernizacja/ systemu obrony powietrznej w państwie w czasie pokoju jest procesem niemal ciągłym.

Możliwość penetracji, a także wykonania przez przeciwnika w czasie pokoju zaskakujących uderzeń z powietrza, zmusza wojska OPK nie tylko do utrzymywania sił OP w określonych stopniach gotowości bojowej, ale także pełnego przygotowania do natychmiastowej praktycznej realizacji głównego zadania operacyjnego. W czasie działań wojennych wojska OPK będą niemal nieprzerwanie prowadziły działania bojowe. W trakcie działań wojennych w związku ze zniszczeniem przez nieprzyjaciela niektórych elementów systemu OPK, zmianą taktyki działań bojowych nieprzyjaciela powietrznego, zmianą warunków działań bojowych i głównych obiektów obrony oraz pod wpływem innych czynników, armia OPK będzie zmuszona do odtwarzania niektórych elementów systemu OPK, czy też reorganizacji systemu OPK w państwie.

W trakcie działań wojennych armia OPK może także otrzymać nowe główne zadanie operacyjne, wykonanie którego może zmusić do reorganizacji istniejącego systemu OPK.

Na uwagę zasługuje fakt, że odtwarzanie elementów systemu OPK i reorganizacje będą przeprowadzane w trakcie prowadzenia działań bojowych przez wojska OPK.

Generalnie w wojskach OPK nie przewiduje się przerw w działaniach bojowych na realizację przedsięwzięć związanych z odtwarzaniem, czy też reorganizacją systemu OPK.

W okresie pokojowym i w czasie działań wojennych armia OPK winna być także przygotowana do okresowego wykonania szeregu dodatkowych zadań /o charakterze taktycznym lub operacyjnym/, a mianowicie:

- osłony przelotu wojsk desantowych nad bronionym obszarem oraz poza jego granicami;
- osłony konwojów i desantów morskich; /w wyjątkowych wypadkach armia OPK może także otrzymać zadanie osłony desantu powietrznego lub morskiego w rejonie desantowania/;

*(nie możemy mieć w tym stałe tego 87 st. w. w. musimy być gotowi na opuszczenie)*

- wzięcia udziału w operacjach przeciwdesantowych /przeciwdywersyjnych/ prowadzonych na pograniczu lub w głębi bronionego obszaru;
- wydzielenia części sił do obrony powietrznej, wsparcia lub wykonania innych zadań /np. rozpoznania lotniczego/ na korzyść sąsiadujących frontów.

Na warunki wykonania przez armię OPK głównego zadania operacyjnego oraz rodzaj, ilość, a także warunki wykonania dodatkowych zadań ma poważny wpływ na geograficzne i operacyjne usytuowanie operacyjnego obszaru obrony armii OPK.

Armia OPK broniąca obiektów w operacyjnym obszarze obrony bezpośrednio sąsiadującym z przeciwnikiem lub w przyfrontowym operacyjnym obszarze obrony, posiadającym jednocześnie dużą część granic "otwartych" /morskich/, z zasady będzie posiadała znacznie trudniejsze warunki wykonania zadania głównego i jednocześnie będzie zmuszona znacznie częściej wykonywać zadania dodatkowe.

#### Struktura organizacyjna armii OPK /PRL/

Dowództwo, w skład którego wchodzi dowódca i jego zastępcy: ds. politycznych, ds. liniowych, ds. zaopatrzenia i techniki.

Każdy z zastępców w imieniu dowódcy armii OPK kieruje określonym działem problematyki armii OPK np. zastępca ds. liniowych - szkoleniem, zastępca ds. politycznych - pracą partyjno-polityczną w całej armii OPK itp.

Niektóre wydziały i oddziały sztabu armii OPK podlegają bezpośrednio odpowiednim zastępcom dowódcy armii OPK np.:

- z-cy ds. politycznych - zarząd polityczny;
- z-cy ds. liniowych - oddział szkolenia;
- z-cy ds. zaopatrzenia - oddział zaopatrzenia i służby techniczne.

Sztab, na czele z szefem sztabu, który jest jednocześnie pierwszym zastępcą dowódcy armii OPK.

Szef sztabu posiada trzech zastępców: ds. operacyjnych, ds. dowodzenia i ds. organizacyjno-mobilizacyjnych.

Każdy z zastępców w imieniu szefa sztabu kieruje określonym działem pracy sztabu armii OPK.

W skład sztabu armii OPK wchodzi szereg oddziałów i wydziałów:

- oddział operacyjny;
- oddział rozpoznawczy;
- oddział łączności;
- wydział organizacji dowodzenia;
- wydział ruchu lotniczego;
- wydział OPB MAR;
- wydział organizacyjno-mobilizacyjny oraz szereg innych oddziałów i wydziałów o charakterze operacyjnym, administracyjnym i zabezpieczeniowym.

Każdy z oddziałów i wydziałów sztabu armii OPK składa się z szeregu mniejszych komórek zajmujących się rozwiązywaniem wąskich problemów organizacyjnych, operacyjnych lub zabezpieczeniowych.

Szefowi sztabu armii OPK podlega także Centralne Stanowisko Dowodzenia /CSD/ armii OPK oraz 1-2 Zapasowe Centralne Stanowiska Dowodzenia /ZCSD/.

CSD posiada stały etatowy skład bojowy, zapewniający prowadzenie całodobowej pracy bojowej. Kierownicy poszczególnych zmian dyżurnych CSD - odpowiedzialni dyżurni są zastępcami szefa sztabu armii OPK.

Szefostwa rodzajów wojsk /lotnictwa, wojsk rakietowych i artylerii, wojsk radiotechnicznych/ podlegają bezpośrednio dowódcy armii OPK i zajmują się problemami wykorzystania bojowego i wyszkolenia specjalistycznego danego rodzaju wojsk OPK.

Pracą każdego z szefostw kieruje szef danego rodzaju wojsk. Każde z szefostw składa się z 2-3 specjalistycznych wydziałów.

Pracą nielicznych, podległych bezpośrednio dowódcy armii OPK, pododdziałów i oddziałów przeciwdziałania radioelektronicznego kieruje wydział przeciwdziałania radioelektronicznego wchodzący w skład sztabu armii OPK. Pracą pododdziałów rozpoznania radioelektronicznego kieruje oddział rozpoznawczy. Struktura organizacyjna dowództwa i sztabu armii OPK - patrz rys. nr 1.



## Skład bojowy armii OPK

Skład bojowy armii OPK nie jest stały i zależy od szeregu czynników:

- ilości, jakości i usytuowania głównych obiektów obrony;
- wielkości, właściwości i położenia geograficznego i operacyjnego obszaru obrony armii OPK;
- ilości i jakości środków OP oraz środków zabezpieczenia wydzielonych dla armii OPK;
- innych czynników polityczno-militarnych.

W skład armii OPK może wchodzić od 2 do 5 korpusów OPK. Średni skład armii - trzy korpusy OPK.

W niektórych państwach sygnatariuszach UW w skład armii OPK w miejsce korpusów OPK wchodzi dywizje OPK.

Skład bojowy i rejony obrony tych dywizji OPK w zasadzie nie różnią się od istniejących w PRL korpusów OPK.

Armia OPK winna także posiadać operacyjny odwód, który umożliwiałby odtwarzanie zniszczonych elementów systemu OPK oraz czasowe lub stałe wzmocnienie podległych korpusów OPK.

Rekomendowany średni skład operacyjnego odwodu armii OPK:

- 2-3 bataliony radiotechniczne OPK;
- 1-2 oddziały artylerii raketowej OPK;
- 1 pułk lotnictwa myśliwskiego OPK;
- 1-2 bataliony zaopatrzenia;
- inne pododdziały lub oddziały wojsk OPK.

Rozmieszczenie i stan gotowości bojowej operacyjnego odwodu armii OPK winny zapewniać szybkie jego wykorzystanie w całym obszarze obrony armii OPK.

Obecnie, w większości wypadków w armii OPK nie tworzy się operacyjnego odwodu. W miejsce jego tworzy się tzw. odwód dyspozycyjny, poprzez wydzielenie w każdym z korpusów OPK /lub tylko w jednym/ określonej ilości sił /najczęściej LM/, które będą wykorzystywane tylko wg decyzji dowódcy armii OPK.

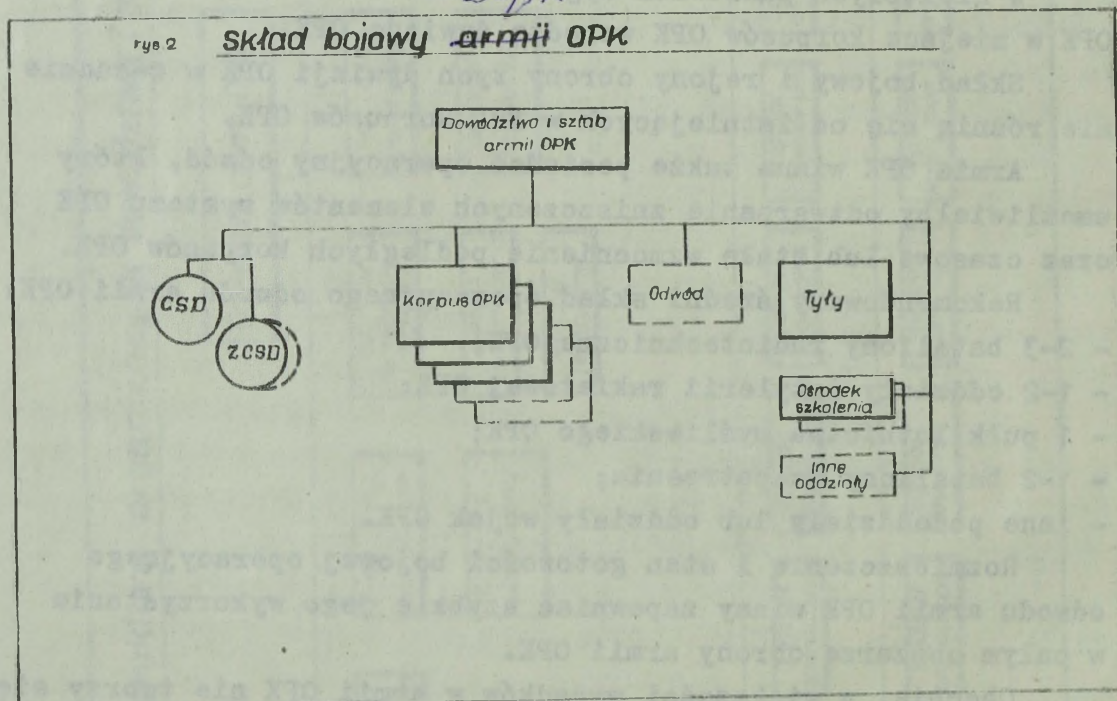
Poza związkami operacyjno-taktycznymi i operacyjnym odwodem /odwodem dyspozycyjnym/ w skład armii OPK wchodzi zintegro-



wane tyły, ośrodki szkolenia wojsk, skadrowane oddziały niektórych rodzajów wojsk OPK i inne jednostki.

Armia OPK otrzymuje do stałej lub czasowej eksploatacji określoną /wynikającą z posiadanej ilości oddziałów lotnictwa myśliwskiego/ ilość lotnisk. Średnio armia OPK może dysponować 15-25-ma lotniskami różnych klas, usytuowanymi na całym bronionym obszarze.

Skład bojowy armii OPK - patrz rys. nr 2.



Struktura organizacyjna armii OPK niewiele odbiega od struktur organizacyjnych związków operacyjnych innych rodzajów sił zbrojnych. Zbudowana jest w oparciu o długoletnie doświadczenia i w pełni zabezpiecza wykonanie zadań operacyjnych przez armię OPK.

## II. PODSTAWOWE ZAGADNIENIA ORGANIZACJI OBRONY POWIETRZNEJ PRZEZ ARMIE OPK

Jak wiemy w większości państw europejskich /w tym także w PRL/ i szeregu państw poza europejskich, system obrony powietrznej kraju jest zorganizowany i funkcjonuje już w czasie pokoju. Wyklucza się zatem potrzebę organizacji obrony powietrznej kraju od podstaw. Natomiast szereg sukcesywnie narastających w okresie pokoju czynników natury politycznej, ekonomicznej, militarnej, ogólnorozwojowej może zmusić władze państwowe do reorganizacji, modernizacji czy nawet rozbudowy obrony powietrznej kraju.

W czasie działań wojennych, a nawet bezpośrednio po pierwszych uderzeniach przeciwnika powietrznego, także cały szereg czynników może wpłynąć na potrzebę odtworzenia czy też reorganizacji<sup>x/</sup> niektórych elementów lub całego systemu OPK. Podstawowym czynnikiem zmuszającym do odtwarzania niektórych elementów systemu OPK w czasie działań wojennych będą powstałe zniszczenia /obezwładnienia/ czynnych środków OPK, środków dowodzenia i zabezpieczenia.

x/ Pod określeniem odtworzenie systemu OPK rozumiemy zamianę zniszczonych /uszkodzonych/ elementów systemu OPK nowymi elementami /systemu/ - przywrócenie im zdolności bojowych bez wprowadzania zmian strukturalnych i funkcjonalnych w systemie OPK.

Reorganizacja systemu OPK oznacza dokonanie zmian w ugrupowaniu sił OP, ich wykorzystaniu czy nawet wprowadzeniu zmian strukturalnych lub funkcjonalnych w systemie OPK.

Modernizacja systemu OPK oznacza wprowadzenie do systemu OPK nowych środków OPK, co z kolei może zmusić do wprowadzenia zmian strukturalnych i funkcjonalnych w systemie OPK.

Potrzebę reorganizacji i modernizacji systemu OPK lub tylko niektórych jego elementów w czasie działań wojennych i w czasie pokoju mogą powodować następujące czynniki:

1. Zmiana ilości /zwiększenie lub zmniejszenie/, jakości i rozmieszczenia tzw. głównych obiektów osłony na bronionym obszarze.
2. Zmiany w sprzęcie, zasadach i sposobach wykorzystania ŚNP przez przeciwnika. Zmiana koncepcji wykorzystania ŚNP przez przeciwnika; zmiany w ilości i usytuowaniu głównych przewidywanych kierunków operacyjno-powietrznych i inne.
3. Wprowadzenie do uzbrojenia wojsk OPK nowych środków walki, środków dowodzenia, środków zabezpieczenia itp; zmiana koncepcji wykorzystania jednego lub więcej rodzajów wojsk OPK.
4. Zmiana systemu dowodzenia.
5. Zmiana koncepcji OPK w skali UW.
6. Inne czynniki.

Z zasady każda potrzeba odtworzenia, reorganizacji czy modernizacji systemu OPK zmusi do częściowej lub pełnej organizacji działań bojowych w armii OPK - oceny sytuacji, wypracowania nowej lub tylko skorygowania dotychczasowej decyzji do obrony powietrznej.

Inicjatorem wypracowania nowej decyzji do obrony powietrznej kraju może być przełożony armii OPK lub sama armia OPK - np. po poniesionych stratach, po stwierdzeniu złego funkcjonowania jakiegoś elementu systemu OPK lub słabych rezultatów działań na określonym kierunku itp.

W sytuacji, kiedy inicjatorem wypracowania nowej decyzji będą przełożeni, armia OPK otrzyma od Ministra Obrony Narodowej /z zasady poprzez Sztab Generalny/ nowe zadania operacyjne do obrony powietrznej kraju.

Treść nowego zadania operacyjnego dla armii OPK postawionego przez Ministra Obrony Narodowej lub Sztab Generalny, w formie dyrektywy może obejmować:

- wnioski z oceny sytuacji polityczno-militarnej na TDW, określające jednocześnie stopień zagrożenia z powietrza państwa

/w czasie pokoju lub w czasie działań wojennych/, przewidywane kierunki operacyjno-powietrzne oraz przewidywane działania przeciwnika na każdym z nich;

- koncepcję organizacji i prowadzenia obrony powietrznej w państwie oraz rolę i miejsce systemu OPK danego państwa w jednolitym systemie OPK państw UW;
- zadania operacyjne armii OPK wynikające z zobowiązań układowych /UW/ oraz potrzeb w zakresie obrony powietrznej danego państwa, główne obiekty /rejony/ osłony, kierunki i rejony skupienia głównego wysiłku OPK;
- siły i środki OP wydzielone do obrony powietrznej kraju. z jednoczesnym wskazaniem perspektyw ich uzupełnienia, wprowadzenia nowego sprzętu itp.;
- wskazówki dotyczące organizacji i związków operacyjno-taktycznych i oddziałów wojsk OPK, a czasami nawet ich ugrupowania, organizacji systemu dowodzenia, wykorzystania rodzajów wojsk, zabezpieczenia itp.;
- terminy osiągania gotowości bojowej, ilości sił w poszczególnych stopniach gotowości bojowej w czasie pokoju, w czasie kolejnych etapów zagrożenia bezpieczeństwa państwa, w początkowym okresie wojny;
- wskazówki w zakresie organizacji współdziałania wewnątrz armii OPK z innymi rodzajami wojsk rozmieszczonymi w operacyjnym obszarze obrony armii OPK /OT, wojskami operacyjnymi/, z wojskami OPK państw sąsiednich;
- inne wskazówki.

W wypadku potrzeby wprowadzenia tylko nieznacznych zmian w systemie OPK dyrektywa może zawierać tylko niektóre z przedstawionych zagadnień oraz adnotację o aktualności zadań i wskazówek poprzedniej dyrektywy.

Po otrzymaniu nowego zadania operacyjnego lub uzyskaniu aprobaty na propozycje reorganizacji /modernizacji/, dowództwo i sztab armii OPK winno przystąpić do wypracowania nowej decyzji do obrony powietrznej kraju.

Metoda wypracowania decyzji obrony powietrznej w armii OPK w zasadzie nie odbiega od powszechnie przyjętych metod wypracowania decyzji na tym szczeblu w innych rodzajach sił zbrojnych.

Dowódca armii OPK /zazwyczaj z udziałem najbliższych współpracowników/ analizuje otrzymane zadanie.

W trakcie analizy zadania, dowódca armii OPK bardzo często wysłuchuje meldunków:

- szefa oddziału rozpoznawczego o aktualnej sytuacji i przewidywanych działaniach nieprzyjaciela powietrznego;
- szefa oddziału operacyjnego o sytuacji wojsk własnych /wojsk operacyjnych i OPK/.

Może także wysłuchać innych oficerów swego sztabu np. w wypadku wprowadzenia zmian dotyczących tylko artylerii rakietowej - szefa wojsk rakietowych i artylerii.

Następnie dowódca armii OPK winien ogłosić swój zamiar w zakresie ugrupowania, wykorzystania rodzajów wojsk i prowadzenia dalszych działań.

Celem ogłoszenia zamiaru jest przedstawienie przez dowódcę armii OPK zarysowującej się myśli przewodniej decyzji /często w formie alternatywnej/ oraz ukierunkowanie pracy oddziałów i szefostw w czasie przygotowywania potrzebnych materiałów do podjęcia decyzji.

Treść zamiaru dowódcy armii OPK winna obejmować:

- główne obiekty /rejon/ osłony, kierunek /kierunki/ skupienia głównego wysiłku obrony;
- koncepcję obrony powietrznej /formę obrony/, ugrupowania i wykorzystania rodzajów wojsk OPK;
- koncepcję prowadzenia działań bojowych z jednoczesnym wskazaniem wymagań w zakresie dowodzenia, współdziałania i zabezpieczenia;
- koncepcję odtworzenia, reorganizacji, modernizacji systemu OPK z jednoczesnym wskazaniem warunków i sposobów przeprowadzania manewru siłami OP oraz prowadzenia działań bojowych w czasie odtwarzania, reorganizacji, modernizacji systemu OPK;

- ramowy czas osiągnięcia gotowości bojowej, czasy etapowego osiągnięcia gotowości bojowej;
- inne zagadnienia wynikające z zadania i warunków jego wykonania.

Po ogłoszeniu zamiaru, dowódca armii OPK winien udzielić wytycznych swoim zastępcom, szefowi sztabu, szefom oddziałów /wydziałów/ i szefom rodzajów wojsk OPK w zakresie przygotowania potrzebnych materiałów do wypracowania decyzji.

Wymagania dowódcy armii OPK w zakresie przygotowania materiałów przez szefów oddziałów i szefów rodzajów wojsk OPK do podjęcia decyzji mogą być różne. Treść ich każdorazowo zależeć będzie od charakteru i zakresu wypracowanej decyzji oraz wymagań osobistych dowódcy armii OPK.

W większości wypadków dowódca armii OPK wymaga:

- od szefów rodzajów wojsk przedstawienia propozycji operacyjnego wykorzystania poszczególnych rodzajów wojsk;
- od szefa oddziału operacyjnego przedstawienia propozycji kompleksowego wykorzystania rodzajów wojsk, uzasadnionej możliwościami operacyjnymi i koncepcją planu prowadzenia działań bojowych;
- od szefa oddziału rozpoznawczego przedstawienia wniosków dotyczących operacyjnych możliwości nieprzyjaciela powietrznego i przewidywanych wariantów jego działań;
- od szefa sztabu ustosunkowania się do przedstawionych propozycji szefów rodzajów wojsk i szefa oddziału operacyjnego oraz przedstawienia propozycji dotyczących organizacji dowodzenia i współdziałania;
- od pozostałych szefów oddziałów i wydziałów przedstawienia specjalistycznych meldunków o możliwościach i sposobach zabezpieczenia zarysowującej się decyzji lub poszczególnych jej wariantów.

Dowódca armii OPK wysłuchuje referatów - meldunków szefów oddziałów i szefów rodzajów wojsk w trakcie przeprowadzanej oceny sytuacji.

W czasie oceny sytuacji dowódca armii OPK wraz ze swoim sztabem winien w logicznej kolejności rozpatrzyć i zdecydować o sposobach i formach rozwiązania szeregu problemów operacyjnych. W pierwszej kolejności winien ocenić sam przedmiot obrony - bronione terytorium i usytuowane na nim nakazane główne obiekty osłony.

Na podkreślenie zasługuje, że armia OPK nie może sama wybierać i klasyfikować /określać znaczenia/ głównych obiektów osłony. Armia OPK każdorazowo winna otrzymać od przełożonego w dyrektywie rejestr głównych obiektów osłony z ich aktualną klasyfikacją.

Do celów dydaktycznych przyjmujemy dwie klasy głównych obiektów osłony.

Główne obiekty osłony I klasy - to obiekty, na których winien być skupiony główny wysiłek obrony powietrznej z zasady wymagające bezpośredniej obrony przez naziemne środki OP.

Główne obiekty osłony II klasy - to obiekty o mniejszym znaczeniu, które z zasady nie wymagają bezpośredniej obrony przez naziemne środki OP.

Kryteria klasyfikacji obiektów /do I i II klasy/ mogą być różne i każdorazowo ustalane są na najwyższym szczeblu państwowym.

Pozostałe obiekty usytuowane na bronionym obszarze o różnym charakterze nie zakwalifikowane jako główne obiekty osłony wojska OPK będą broniły w ramach obrony całego terytorium państwa.

Przeprowadzając ocenę bronionego terytorium i usytuowanych na nim głównych obiektów osłony należy

- szczegółowo rozpatrzyć położenie bronionego terytorium w odniesieniu do przeciwnika i sąsiadów i jego właściwości z punktu widzenia geograficznego i militarnego;
- ocenić ilość, jakość i rozmieszczenie głównych obiektów osłony na bronionym terytorium;
- w miarę potrzeb zgrupować główne obiekty osłony w tzw. główne rejony osłony, określając jednocześnie ich znaczenie,

w oparciu o ustaloną klasyfikację każdego z obiektów wchodzącego w skład rejonu;

- określić wymagania w zakresie organizacji i prowadzenia obrony powietrznej, wynikające z oceny bronionego terytorium i głównych obiektów osłony.

Następnie, w oparciu o referat - meldunek szefa oddziału rozpoznawczego, dowódca armii OPK winien ocenić przeciwnika powietrznego. W tej części oceny sytuacji dowódca armii OPK winien:

- ocenić stan sił powietrznych przeciwnika i ich możliwości bojowe /w zasadzie w skali TDW/;
- określić w oparciu o znane koncepcje wykorzystania sił powietrznych przeciwnika i dotychczasowe działania, przewidywany cel działań sił powietrznych przeciwnika, obiekty działań, warianty i sposoby działań przeciwnika powietrznego;
- określić wymagania w zakresie organizacji i prowadzenia obrony powietrznej wynikające z oceny przeciwnika powietrznego.

Umiejętna konfrontacja tych dwóch grup wymagań w zakresie organizacji i prowadzenia obrony powietrznej wynikających z oceny bronionego terytorium i obiektów osłony oraz z oceny nieprzyjaciela powietrznego umożliwi dowódcy armii OPK ustalenie generalnych wymagań w zakresie organizacji i prowadzenia obrony powietrznej.

Z tych generalnych wymagań winno wyraźnie wynikać, gdzie /na jakich kierunkach i jakich obiektach/ należy skupić główny wysiłek obrony powietrznej. W jakich rejonach należy skupić większą ilość sił OPK. Jaką należałoby zastosować formę obrony /wynikającą z ugrupowania sił/ - obiektową, strefową czy też obiektowo-strefową. Jakie kryteria należy przyjmować ustalając gotowość bojową sił, przeprowadzając manewr siłami, określając zasady współdziałania, dostosowując /np. do nowego ugrupowania/ system dowodzenia.

Po sprecyzowaniu generalnych wymagań w zakresie organizacji i prowadzenia obrony powietrznej dowódca armii OPK wraz

ze swoim sztabem winien ustalić /obliczyć, stosując ogólnie przyjęte metody/ potrzebną ilość sił i środków OP do realizacji otrzymanych zadań bojowych w konkretnych warunkach.

Ten element oceny sytuacji realizowany jest w armii OPK tylko w warunkach bojowych z zasady w czasie wypracowania perspektywicznych koncepcji obrony powietrznej kraju i stanowi on podstawę do planowania budżetu na zakupy środków OP, budowy elementów infrastruktury OPK itp.

W większości wypadków /w czasie pokoju i w czasie wojny/ armia OPK otrzymując zadania bojowe będzie dysponowała lub otrzyma określoną ilość sił i środków OP i dążąc do ich optymalnego wykorzystania, musi przystąpić do wykonania zadania bojowego.

A zatem, w większości wypadków dowódca armii OPK bezpośrednio po sprecyzowaniu generalnych wymagań w zakresie organizacji i prowadzenia OPK przystąpi do oceny sytuacji i głównych elementów decyzji.

Wypracowując decyzję dowódca armii OPK musi widzieć uwarunkowanie rozwiązań każdego z elementów decyzji przez dwie grupy czynników:

Pierwsza grupa to zadanie operacyjne i wymagania w zakresie organizacji i prowadzenia obrony powietrznej wynikające z oceny bronionego terytorium i głównych obiektów osłony oraz oceny nieprzyjaciela powietrznego.

Druga grupa to siły i środki OP jakimi będzie dysponowała armia OPK w czasie wykonywania zadania operacyjnego oraz warunki w jakich zadanie to będzie wykonywane.

W pierwszej kolejności dowódca armii OPK winien ostatecznie określić główne obiekty, rejony i kierunek /kierunki/ skupienia głównego wysiłku obrony powietrznej.

Następnie dowódca armii OPK w oparciu o szczegółową ocenę możliwości operacyjnych i przewidywanych rezultatów działań w czasie zwalczania różnych wariantów nalotów SNP nieprzyjaciela, winien sprecyzować myśl przewodnią /koncepcję/ obrony powietrznej.

Ocenę możliwości operacyjnych i przewidywanych rezultatów działań armii OPK winien przygotować dla dowódcy armii

OPK oddział operacyjny, ściśle współpracując z szefami rodzajów wojsk OPK.

Przygotowanie tych materiałów oddział operacyjny z zasady winien wykonać w dwóch etapach.

W pierwszym etapie winien wykonać tzw. szacunkowe obliczenia możliwości operacyjnych armii OPK, stosując metodę obliczania nadziei matematycznej ilości oczekiwanych zniszczeń samolotów nieprzyjaciela<sup>x/</sup> w odniesieniu do posiadanej ilości sił OP i kilku możliwych wariantów nalotów nieprzyjaciela. Obliczenia te pozwolą na ogólne zorientowanie się o operacyjnych możliwościach rodzajów wojsk i całej armii OPK. Jak wiadomo obliczenia te wykonywane są bez przywiązania do przewidywanego ugrupowania armii OPK i wariantów działań nieprzyjaciela /wg kierunków, obiektów jego działań itp./, a zatem dają jedynie bardzo ogólny obraz możliwości operacyjnych armii OPK.

W drugim etapie oddział operacyjny winien wykonać tzw. szczegółowe obliczenia możliwości operacyjnych armii OPK, zakładając kilka wariantów nalotów SNP nieprzyjaciela, kilka proponowanych ugrupowań i sposobów wykorzystania sił OP armii OPK.

Takie szczegółowe obliczenia /z zasady oparte o szczegółową rozgrywkę działań/ pozwalają nie tylko na określenie bardzo przybliżonych możliwości operacyjnych armii OPK, ale także określenie teoretycznych optymalnych form obrony powietrznej, optymalnego ugrupowania sił OP, a nawet najbardziej skutecznych sposobów prowadzenia działań bojowych przez armię OPK. Precyzując myśl przewodnią dowódca armii OPK winien określić formy obrony powietrznej - czy ma to być obrona obiektowa, strefowa czy też obiektowo-strefowa.

Na obronę obiektową, polegającą na wykorzystaniu artylerii rakietowej OPK wyłącznie do obrony określonych głównych

x/ Metoda obliczeń przedstawiona jest w skrypcie "Współczesne założenia i organizacja systemu OPK" rozdz. VIII str. 53 nr bibl. 016606.



obiektów osłony, dowódca armii OPK zdecyduje się z zasady wówczas, kiedy będzie dysponował stosunkowo niewielką ilością artylerii raketowej. Dysponując większą ilością artylerii raketowej OPK, będzie dążył do połączenia obrony poszczególnych obiektów i stworzenia obrony obiektowo-strefowej lub obrony strefowej.

Na wybór formy obrony powietrznej mogą mieć wpływ także inne czynniki, jak: ilość, rozmieszczenie i znaczenie głównych obiektów osłony, przewidywane działania nieprzyjaciela powietrznego, koncepcja wykorzystania rodzajów wojsk OPK, ustalone sposoby współdziałania i inne czynniki.

Decydując o formach obrony powietrznej dowódca armii OPK winien równocześnie wyznaczyć tzw. operacyjne rubieże obrony powietrznej w odniesieniu do kierunków operacyjno-powietrznych i głównych obiektów /rejonów/ osłony.

Operacyjną rubieżą obrony powietrznej nazywamy wyznaczony na operacyjnym obszarze obrony powietrznej armii OPK pas określonej długości /np. zamykającej jeden z kierunków operacyjno-powietrznych/ i głębokości 60-120 km wskazujący nakazany rejon koncentracji wysiłku środków OP /przede wszystkim lotnictwa myśliwskiego i artylerii raketowej OPK/ w czasie zwalczania ŚNP nieprzyjaciela.

Na operacyjnym obszarze obrony powietrznej armii OPK /średniej wielkości/ w przywiązaniu do każdego z kierunków operacyjno-powietrznych z zasady wyznacza się 2-3 operacyjne rubieże obrony powietrznej. Każda z tych rubieży winna być usytuowana przed głównymi obiektami /rejonami/ osłony.

Na operacyjnych rubieżach obrony powietrznej nie zawsze musi być rozmieszczona artyleria raketowa OPK.

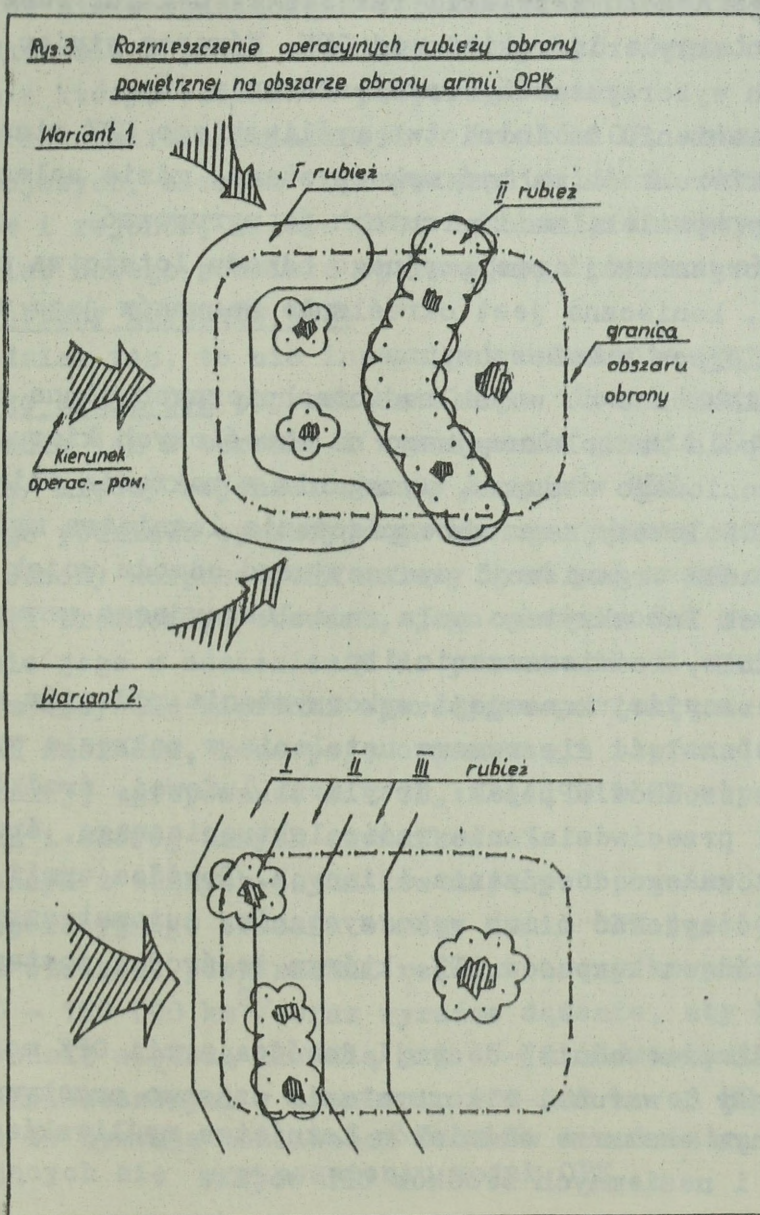
Niektóre z nich mogą być rubieżami wyłącznej koncentracji sił lotnictwa myśliwskiego OPK, inne niemal wyłącznej koncentracji wysiłku artylerii raketowej OPK, jeszcze inne jednoczesnej koncentracji wysiłku lotnictwa myśliwskiego OPK i artylerii raketowej OPK.

Każda z operacyjnych rubieży obrony powietrznej może być także podzielona na odcinki wyłącznej koncentracji wysiłku lotnictwa myśliwskiego, wyłącznej koncentracji wysiłku artylerii raketowej OPK oraz odcinki wspólnych działań.

Wyznaczenie na obszarze obrony powietrznej armii OPK operacyjnych rubieży obrony nie wyklucza wykorzystywania /ugrupowywania/ lotnictwa myśliwskiego OPK i artylerii rakietowej OPK poza tymi rubieżami.

Jeśli na operacyjnym obszarze obrony powietrznej armii OPK znajduje się duża ilość głównych obiektów osłony, można wyznaczyć więcej operacyjnych rubieży obrony powietrznej, określając jednocześnie ilość sił OP, która będzie działać na każdej z tych rubieży.

Przykładowe rozmieszczenie operacyjnych rubieży obrony powietrznej na obszarze obrony armii OPK - patrz rys. 3.



W myśl przewodniej decyzji dowódca armii OPK winien także ująć operacyjną koncepcję wykorzystania rodzajów wojsk OPK. W odniesieniu do artylerii raketowej OPK, koncepcja ta winna określać przede wszystkim sposoby jej wykorzystania w określonych wcześniej formach obrony powietrznej.

W obronie obiektowej - które z głównych obiektów osłony winny być bronione siłami artylerii raketowej OPK i z jakim natężeniem. W jakich rejonach należy zorganizować obronę obiektowo-strefową lub strefową siłami artylerii raketowej OPK. Dowódca armii OPK może także zdecydować o organizacji operacyjnego odwodu artylerii raketowej OPK lub oddziałów manewrowych artylerii raketowej OPK. Wówczas winien określić warunki ich wykorzystania, rozmieszczenia itp.

W odniesieniu do lotnictwa myśliwskiego OPK winna określać na jakich kierunkach ma być wykorzystane, gdzie należy skupić jego główny wysiłek, w ilu rzutach je ugrupować. W wypadku organizacji operacyjnego odwodu lotnictwa myśliwskiego OPK, konieczne jest określenie warunków jego wykorzystania oraz miejsca rozmieszczenia.

W odniesieniu do wojsk radiotechnicznych winna ujmować parametry pola radiolokacyjnego na określonych kierunkach i głębi bronionego obszaru, wymagania w zakresie obiegu informacji i radiolokacyjnego zabezpieczenia lotnictwa myśliwskiego.

W wypadku organizacji operacyjnego odwodu wojsk radiotechnicznych lub skrytego pola radiolokacyjnego warunki ich wykorzystania, rozmieszczenia itp.

W operacyjnej koncepcji wykorzystania rodzajów wojsk OPK mogą także znaleźć się ramowe ustalenia w zakresie wykorzystania innych środków OP, jak: artylerii lufowej, środków rozpoznania i przeciwdziałania radioelektronicznego, środków zautomatyzowanego dowodzenia i innych. Dowódca armii OPK może także nie decydować o ich wykorzystaniu, automatycznie zlecając to dowódcom korpusów OPK, którym te środki zostaną przydzielone.

W myśl przewodniej decyzji dowódca armii OPK może także ująć zasady i warunki wykorzystania czasowo przebywających na bronionym obszarze oddziałów lotnictwa myśliwskiego armii lotniczej i naziemnych środków OPL wojsk.

Po wypracowaniu myśli przewodniej decyzji /a często po ogłoszeniu jej bezpośrednio współpracownikom/ dowódca armii OPK winien dokonać podziału sił i środków OPK.

Dzieląc siły i środki OPK dowódca armii OPK winien wskazać do wykonania, jakich zadań, i w których rejonach muszą lub do obrony jakich obiektów winny być wykorzystane.

Jeśli dowódca armii OPK zdecyduje o organizacji odwodu operacyjnego, winien jednocześnie wydzielić określoną ilość sił do jego zorganizowania.

Jeśli do wykonania określonych zadań wydzielone zostaną środki OP nie zorganizowane w pododdziały i oddziały, celowe jest wskazanie w jakie oddziały winny być zorganizowane, względnie którym oddziałom podporządkowane.

Po dokonaniu podziału sił i środków OP, wskazaniu im zadań bojowych, a zatem i przywiązaniu ich do określonych obiektów i rejonów, celowe jest dokonanie korekty, dotychczasowego lub nowego podziału operacyjnego obszaru obrony na rejonu obrony korpusów OPK.

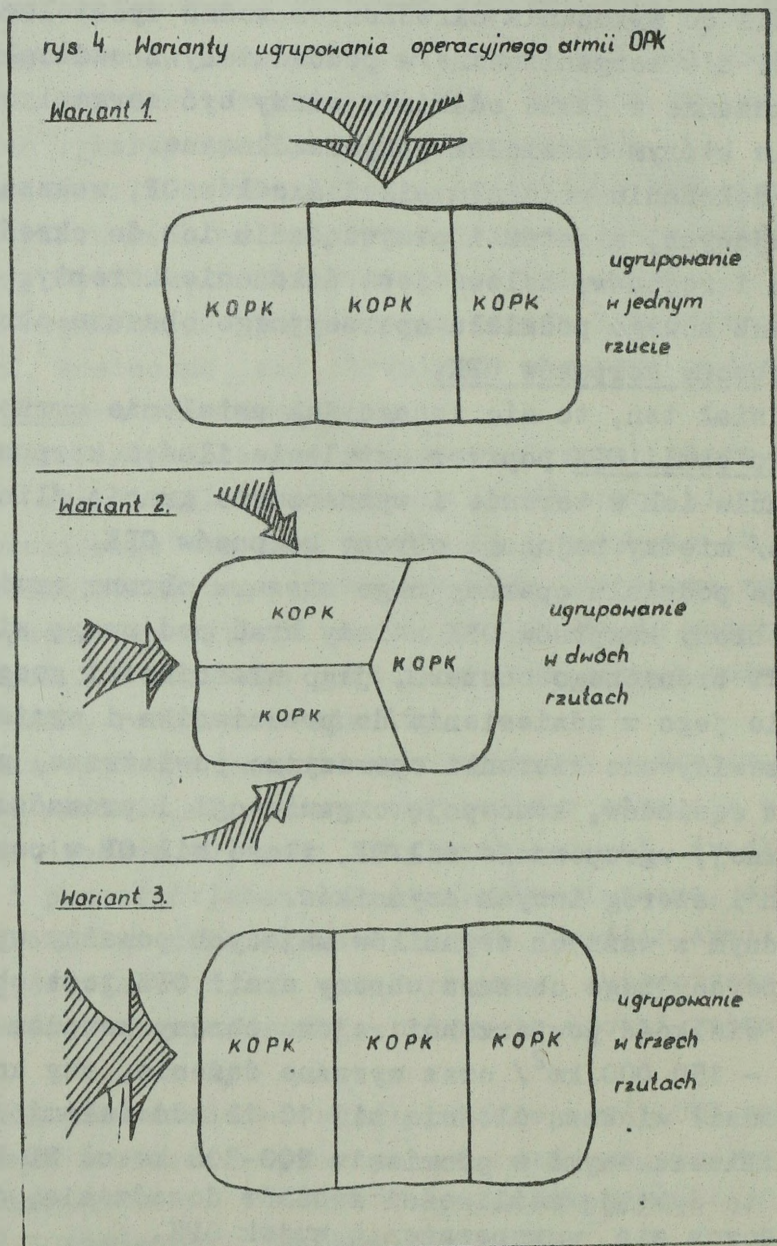
Podział ten, to nic innego jak ustalenie ugrupowania operacyjnego armii OPK poprzez ustalenie ilości korpusów OPK, usytuowanie ich w terenie i wyznaczenie granic /linii rozgraniczenia/ między rejonami obrony korpusów OPK.

Dokonując podziału operacyjnego obszaru obrony armii OPK na rejonu obrony korpusów OPK należy brać pod uwagę wielkość i kształt bronionego obszaru, jego właściwości geograficzne, położenie jego w odniesieniu do przeciwnika i wynikające z tego przewidywane kierunki operacyjno-powietrzne, położenie względem sąsiadów, koncepcję organizacji i prowadzenia obrony powietrznej, ugrupowanie sił OP, ilość sił OP w poszczególnych rejonach i szereg innych czynników.

Jednym z ważnych czynników mających poważny wpływ na podział operacyjnego obszaru obrony armii OPK jest obowiązująca obecnie wielkość powierzchni rejonu obrony korpusu OPK /80 000 - 150 000 km<sup>2</sup>/ oraz wyraźne dążenie, aby korpus OPK nie dowodził większą ilością niż 10-12 oddziałami /ZT/ wojsk OPK rozmieszczonymi w promieniu 200-300 km od SD korpusu OPK. Dążenie to dyktują możliwości środków dowodzenia, obecnie znajdujących się w wyposażeniu wojsk OPK.

Armia OPK może być ugrupowana w jednym, dwu lub trzech rzutach w odniesieniu do kierunków operacyjno-powietrznych. Dąży się, aby każdy z kierunków operacyjno-powietrznych "zamykał" rejon obrony jednego pierwszorzutowego korpusu OPK. Pierwszorzutowym korpusom OPK przydziela się z zasady mniejsze rejony obrony, wielkość ich jednak musi zapewniać właściwe wykorzystanie walorów bojowych środków OP i stwarzać dogodne warunki dowodzenia.

Warianty ugrupowania operacyjnego armii OPK - patrz rys.4.



Następnie dowódca armii OPK winien rozpatrzyć i zdecydować o organizacji i funkcjonowaniu systemu dowodzenia w armii OPK. W zakresie organizacji i funkcjonowania systemu dowodzenia w całym obszarze obrony armii OPK winien określić:

- strukturę organizacyjną systemu dowodzenia;
- zakres rozbudowy elementów systemu dowodzenia wynikający z rozmieszczenia sił OP i operacyjnej koncepcji prowadzenia działań;
- wymagania w zakresie funkcjonowania i zabezpieczenia systemu dowodzenia.

Armia OPK winna posiadać jedno centralne stanowisko dowodzenia /CSD/, odpowiednio zbudowane i wyposażone, rozmieszczone w miejscu zapewniającym dogodne dowodzenie operacyjne wszystkimi podległymi korpusami OPK oraz realizację współdziałania z sąsiadami.

Armia OPK winna posiadać także 1-2 zapasowe centralne stanowiska dowodzenia /ZCSD/, odpowiednio wyposażone i rozmieszczone w miejscach zapewniających dowodzenie podległymi korpusami OPK. Przystosowanie stanowisk dowodzenia korpusów OPK do okresowego przyjęcia funkcji CSD nie wyklucza potrzeby organizowania ZCSD.

CSD i ZCSD armii OPK winny zapewnić:

- zbieranie, analizę i przesyłanie do określonych adresatów /korpusów OPK, sąsiadów i innych adresatów/ informacji o nalotach ŚNP nieprzyjaciela i działaniu własnych sił OP;
- operacyjne kierowanie działaniami bojowymi podległych korpusów OPK;
- realizację wewnętrznego i zewnętrznego współdziałania.

Następnie dowódca armii OPK winien rozpatrzyć problem współdziałania, który obejmuje zagadnienia współdziałania z sąsiadami /współdziałanie zewnętrzne/ oraz zagadnienia współdziałania wewnątrz armii OPK /współdziałanie wewnętrzne/.

W zakresie współdziałania zewnętrznego dowódca armii OPK w czasie wypracowania decyzji winien ustalić zagadnienia do uzgodnienia z sąsiadami /sąsiednimi armiami OPK/ oraz

wstępnie określić warunki i sposoby realizacji współdziałania z sąsiadami.

Zagadnienia te mogą dotyczyć:

- wzajemnych świadczeń w zakresie informacji o nieprzyjacielu i działaniach własnych sił OP;
- uzgodnienia działań środków czynnych OP w rejonach przygranicznych;
- wzajemnych świadczeń w zakresie zabezpieczenia działań środków OP działających w przygranicznych rejonach;
- inne zagadnienia.

W zakresie współdziałania wewnętrznego dowódca armii OPK winien ustalić:

- zasady współdziałania między korpusami OPK, które winny być podstawą w czasie uzgodnienia współdziałania między korpusami OPK;
- zasady udzielania, warunki i wielkość świadczeń jednego korpusu OPK na rzecz drugiego /w zakresie przekazywania informacji, działań na korzyść sąsiada, pomocy w zakresie zabezpieczenia działań itp./;
- treść zagadnień i sugestie w zakresie ich rozwiązania w czasie organizacji współdziałania wewnątrz armii OPK po podjęciu decyzji;
- zagadnienia do uzgodnienia w czasie organizacji współdziałania z dowództwami związków operacyjnych innych rodzajów wojsk /sił zbrojnych/ czasowo lub stale przebywających na obszarze obrony armii OPK /MW, wojskami OT, związkami wojsk operacyjnych w tym i AL/ w zakresie działań na korzyść jednej ze stron lub świadczeń obustronnych. /Organizatorem współdziałania armii OPK ze związkami operacyjnymi innych rodzajów wojsk sił zbrojnych jest Sztab Generalny/.

W czasie wypracowania niemal każdej decyzji w armii OPK konieczne jest rozwiązanie dwóch problemów związanych z gotowością bojową wojsk OPK. Pierwszy z nich to problem osiągnięcia /odtworzenia/ gotowości bojowej części lub całości sił OP

armii OPK. Drugi, to problem utrzymywania gotowości bojowej sił armii OPK w czasie pokoju i w czasie wojny.

Z pierwszym problemem zazwyczaj łączy się zagadnienie manewru siłami lub wprowadzenie do działań /ugrupowania/ nowych sił OP zgodnie z myślą przewodnią decyzji. W obydwu wypadkach dowódca armii OPK winien dążyć do jak najszybszego dokonania manewru czy też wprowadzenie do działań nowych sił, nie zapominając jednocześnie o utrzymywaniu określonej, niezbędnej w danych warunkach ilości sił w gotowościach bojowych. Konieczność utrzymywania określonej ilości sił OP w gotowościach bojowych może zmusić dowódcę armii OPK do świadomego przedłużenia czasu dokonywania manewru i wprowadzenia nowych sił OP do działań. W takich wypadkach stosowane jest wyznaczenie 2-3 etapów przeprowadzania manewru i wprowadzenia nowych sił OP do działań z wyraźnym wskazaniem terminów osiągnięcia gotowości bojowej przez sukcesywnie wzrastającą ilość sił OP. Oczywiście czas zakończenia ostatniego etapu będzie oznaczał osiągnięcie gotowości bojowej przez całość sił armii OPK.

Z manewrem i wprowadzeniem nowych sił OP do działań w celu zajęcia ugrupowania bojowego, zgodnie z decyzją dowódcy armii OPK łączy się problem manewru siłami OP w czasie prowadzenia działań bojowych.

Manewr taki może być dokonany w celu:

- wyprowadzenia sił OP armii OPK spod pierwszego uderzenia;
- przegrupowania części sił OP na okresowo najbardziej zagrożony kierunek operacyjno-powietrzny;
- przegrupowania części sił OP w związku z okresową osłoną dodatkowych obiektów lub wykonywaniem dodatkowych zadań.

W czasie wypracowania decyzji dowódca armii OPK winien określić tylko zasady organizacji i przeprowadzenia manewru w 2-3 wariantach w celu wyprowadzenia sił OP spod pierwszego uderzenia.

Planować i realizować ten manewr winny korpusy OPK oczywiście pod kierownictwem armii OPK.

Przewidując konieczność przeprowadzenia manewru siłami OP w innych celach, dowódca armii OPK winien wypracować

operacyjną koncepcję realizacji przewidywanych manewrów także w kilku wariantach.

W czasie pokoju siły OP armii OPK mogą znajdować się w następujących stanach gotowości bojowej:

- "w stałej gotowości bojowej";
- "w podwyższonej gotowości bojowej";
- "w pełnej gotowości bojowej".

Utrzymywanie sił OP w każdym z przedstawionych stanów gotowości bojowej wojsk OPK zależne jest od aktualnej sytuacji polityczno-militarnej.

Każdy z rodzajów gotowości bojowej dowódca armii OPK wprowadza i utrzymuje w wojskach na rozkaz Ministra Obrony Narodowej. Ilość sił OP w gotowościach bojowych nr 1, 2, 3 w każdym z przewidywanych stanów gotowości bojowej wojsk OPK, określana jest przez dowódcę armii OPK w porozumieniu ze Sztabem Generalnym. W czasie "stałej gotowości bojowej" w wojskach OPK utrzymuje się w gotowościach bojowych nr 1 i 2 bardzo małą ilość sił OP, pozostałe siły znajdują się w gotowości bojowej nr 3. W czasie "podwyższonej gotowości bojowej" wojsk OPK wprowadzonej w zasadzie w okresie tzw. "stanu podwyższonej gotowości bojowej obrony państwa" armia OPK może utrzymywać w gotowości bojowej nr 1 około 10% sił lotnictwa myśliwskiego, 50% sił artylerii raketowej i wojsk radiotechnicznych. Pozostała część sił może znajdować się w gotowości bojowej nr 2 i 3.

W czasie "pełnej gotowości bojowej" wojsk OPK wprowadzonej w zasadzie w okresie tzw. "stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa" armia OPK może utrzymywać w gotowości bojowej nr 1 okresowo nawet do 50% sił lotnictwa myśliwskiego i 100% sił artylerii raketowej i wojsk radiotechnicznych. Średnio 30-50% w gotowości bojowej nr 1, pozostałe w gotowości bojowej nr 2. W czasie działań wojennych każdorazowo bieżący rozwój sytuacji będzie dyktował potrzeby w zakresie ilości sił OP w poszczególnych rodzajach gotowości bojowej.

Generalnie dąży się w czasie pokoju i w czasie działań wojennych do utrzymywania ciągłego w gotowości nr 1 minimalnej ilości sił OP przewidując jednocześnie w wypadku zwiększenia

zagrożenia z powietrza, szybkie okresowe zwiększenie ilości sił lotnictwa myśliwskiego w gotowości bojowej nr 1 do 50% posiadanego stanu, a artylerii raketowej i innych środków nawet do 100%. Realizację szybkiego zwiększenia ilości sił OP w gotowości bojowej nr 1 może jednak zapewnić tylko utrzymywanie stosunkowo dużej ilości sił w gotowości bojowej nr 2.

W końcowej fazie wypracowania decyzji dowódca armii OPK winien rozpatrzyć problemy bojowego, materiałowo-technicznego i specjalnego zabezpieczenia wojsk OPK w czasie organizacji i prowadzenia działań bojowych.

Problemu tego rozpatrywać nie będziemy, pamiętając jednak, iż każdy z jego elementów może zmusić dowódcę armii OPK do dokonania korekty wcześniej wypracowanych głównych elementów decyzji.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że w wojskach OPK, podobnie jak w innych rodzajach sił zbrojnych, ściśle obowiązuje zasada podziału kompetencji dla określonych szczebli dowodzenia. Zgodnie z tą zasadą dowódca armii OPK w czasie wypracowywania decyzji winien rozważać i decydować wyłącznie o problemach operacyjnych wojsk OPK, sugerując jedynie podwładnym rozwiązania szeregu problemów w skali taktycznej. Sugestie te konieczne są w związku z organizacją w skali armii OPK jednolitych systemów: dowodzenia, wykrywania, powiadamiania i naprowadzania oraz w związku z koniecznością synchronizacji ugrupowania sił OP na całym operacyjnym obszarze obrony.

Decyzję do organizacji /reorganizacji, odtworzenia systemu/ i prowadzenia obrony powietrznej dowódca armii OPK melduje w nakazanym czasie swemu przełożonemu /Ministrowi Obrony Narodowej lub Szefowi Sztabu Generalnego/, któremu może towarzyszyć kompetentny przedstawiciel Dowództwa Zjednoczonych Sił Zbrojnych UW.

Decyzja dowódcy armii OPK winna ujmować następujące zagadnienia:

- wnioski z ogólnej oceny sytuacji polityczno-militarnej na TDW, kształtujące warunki organizacji i prowadzenia obrony powietrznej;
- główne elementy zadania operacyjnego armii OPK;

- wnioski z oceny bronionego terytorium i głównych obiektów osłony;
- wnioski z oceny nieprzyjaciela powietrznego;
- koncepcję /myśl przewodnią/ organizacji i prowadzenia obrony powietrznej;
- koncepcję wykorzystania i ugrupowania sił OP;
- podział operacyjnego obszaru obrony i ramowe zadania korpusów OPK;
- system dowodzenia;
- współdziałanie wewnętrzne i zewnętrzne;
- manewr siłami OP i gotowość bojowa;
- koncepcję prowadzenia obrony powietrznej;
- zabezpieczenie organizacji i prowadzenia obrony powietrznej.

W czasie meldowania decyzji dowódca armii OPK winien wykorzystywać przygotowaną mapę z operacyjnym zamiarem obrony powietrznej. Mapa ta winna ilustrować główne elementy decyzji dowódcy armii OPK:

- przewidywane kierunki operacyjno-powietrzne i ilość sił powietrznych nieprzyjaciela na tych kierunkach;
- kierunki i rejony skupienia głównego wysiłku obrony powietrznej;
- operacyjne rubieże obrony powietrznej;
- kontury ugrupowań bojowych sił OP /z szacunkowym określeniem ich możliwości/;
- podział operacyjnego obszaru obrony na rejony obrony i skład sił OP korpusów OPK;
- główne elementy systemu dowodzenia armii OPK;
- rozmieszczenie, skład i koncepcję wykorzystania odwodu armii OPK;
- operacyjną koncepcję prowadzenia obrony powietrznej, łącznie z głównymi elementami współdziałania wewnątrz armii OPK i z sąsiadami;

- kontury rozmieszczenia głównych elementów zabezpieczenia armii OPK.

Po zatwierdzeniu decyzji, dowódca armii OPK winien uzgodnić współdziałanie z sąsiednimi związkami operacyjnymi wojsk OPK, a w uzasadnionych warunkach także ze związkami operacyjnymi innych rodzajów sił zbrojnych, rozmieszczonych na obszarze obrony armii OPK.

Następnie dowódca armii winien postawić zadania bojowe podległym korpusom OPK. Postawienie zadań bojowych korpusom OPK może odbyć się poprzez wręczenie dowódcom korpusów OPK rozkazu operacyjnego armii OPK z załączoną mapą operacyjnego zamiaru obrony powietrznej armii OPK. Częściej dowódca armii OPK osobiście postawi zadania bojowe korpusom OPK. Treść i układ postawienia zadania korpusom OPK niewiele odbiega od treści decyzji dowódcy armii OPK meldowanej przełożonemu. W czasie stawiania zadań bojowych korpusom OPK dowódca armii OPK winien także wykorzystywać mapę operacyjnego zamiaru obrony powietrznej.

Po uzgodnieniu współdziałania wewnątrz armii OPK i zatwierdzeniu decyzji dowódców korpusów OPK, sztab armii OPK może przystąpić do opracowania mapy ugrupowania sił OP armii OPK i planu działań bojowych armii OPK.

Na mapie ugrupowania sił OP armii OPK winny być wrysowane szczegółowe ugrupowania sił OP korpusów OPK, rozmieszczenia sił OP podległych bezpośrednio dowódcy armii OPK, system owożenia, elementy współdziałania, a także przewidywane warianty manewru siłami OP i elementy zabezpieczenia. Mapa ta winna odzwierciedlać w zasadzie tylko strukturę systemu OPK w państwie, bez uwypuklenia jego elementów funkcjonalnych. Natomiast elementy funkcjonalne systemu OPK winny być przedstawione na planie działań bojowych armii OPK.

Plan działań bojowych armii OPK opracowuje oddział operacyjny /we współpracy z innymi oddziałami i szefostwami rodzajów wojsk/ biorąc za podstawę przewidywane warianty nalotów nieprzyjaciela na obszar obrony armii OPK, szczegółowe ugrupowanie sił OP armii OPK i decyzję dowódcy armii OPK na prowadzenie obrony powietrznej.

W wyniku szczegółowych rozważań i obliczeń /przeprowadzonych tymi samymi metodami jak w czasie przygotowywania materiałów do podjęcia decyzji - patrz str. 22 / oddział operacyjny winien określić i przedstawić na mapie optymalne warianty działań armii OPK /wg kierunków operacyjno-powietrznych z uwzględnieniem różnych warunków działań sił OP armii OPK/ i przewidywane rezultaty działań armii OPK.

Plan działań bojowych armii OPK winien przedstawiać ilości sił OP, jakie winny być wprowadzane do walki na poszczególnych rubieżach /wg kierunków operacyjno-powietrznych/, kiedy i na jakich rubieżach należy wykorzystać siły odwołu lotnictwa myśliwskiego, ilość sił i optymalne rubieże wprowadzenia sił jednego korpusu OPK, działających na korzyść drugiego korpusu OPK i inne problemy dynamiki walki.

W sumie graficzny plan działań bojowych armii OPK winien przedstawiać optymalne warianty kompleksowego wykorzystania sił OP armii OPK na określonych kierunkach operacyjno-powietrznych. Dokument ten nie może być jednak traktowany jako recepta na prowadzenie działań bojowych przez armię OPK i korpusy OPK z każdym nalotem nieprzyjaciela powietrznego i w każdych warunkach.

Winien on jednak stanowić pewnego rodzaju wzorzec, którego elementy /większe lub mniejsze/ mogły by stanowić podstawę do podejmowania decyzji w trakcie prowadzenia obrony powietrznej.

Graficzny plan działań armii OPK lub tylko wyciągi z niego winny być przesłane do podległych korpusów OPK i stanowić operacyjną kanwę opracowania planów działań bojowych w korpusach OPK.

Niektóre elementy planu działań bojowych armii OPK, jak: nakazane operacyjnie rubieże wprowadzania sił OP do działań, ilości sił itp. będą miały wpływ na decyzje dowódców korpusów OPK - ilość sił OP utrzymywanych w gotowości bojowych, sposoby działań lotnictwa myśliwskiego i inne elementy.

Poza wymienionymi wyżej dokumentami, rozkazem operacyjnym, mapą ugrupowania sił OP armii OPK i planem działań bojowych armii OPK, sztab armii OPK po wypracowaniu decyzji

opracowuje plan współdziałania, zarządzenia specjalistyczne i inne dokumenty.

Na wypracowanie nowej decyzji i jej zameldowanie, armia OPK otrzymuje zazwyczaj niewielką ilość czasu - od kilku godzin do 1-2 dni.

Organizacja /reorganizacja, odtworzenie/ systemu OP może trwać znacznie dłużej i bardzo często może przebiegać w warunkach jednoczesnego prowadzenia obrony powietrznej, co na pewno znacznie utrudni jej realizację.

### III. PODSTAWOWE ZAGADNIENIA PROWADZENIA DZIAŁAŃ BOJOWYCH PRZEZ ARMIE OPK

Już w okresie pokojowym armia OPK jest nie tylko w pełni przygotowana do prowadzenia obrony powietrznej, ale także praktycznie kieruje działalnością bojową wszystkich elementów funkcjonującego systemu OPK.

Działalność bojowa armii OPK w okresie pokoju nie ogranicza się tylko do utrzymywania niezbędnej ilości sił OP w gotowościach bojowych do natychmiastowego wykorzystania<sup>x/</sup>. Armia OPK nieprzerwanie strzeże nienaruszalności powietrznych granic państwowych, a w wypadku ich naruszenia natychmiast przystępuje do działań zgodnie z przepisami prawa międzynarodowego. Jednocześnie w okresie pokoju armia OPK musi być przygotowana do odparcia zaskakującego uderzenia przeciwnika, które może okazać się początkiem działań wojennych. Działalnością bojową armii OPK w czasie pokoju kieruje dowództwo i sztab w większości poprzez kompetentny stały personel, nieprzerwanie dyżurującego CSD.

Przewiduje się, że w okresach poważniejszego zagrożenia i w czasie wojny, działaniami bojowymi armii OPK z CSD /ZCSD/ będzie bezpośrednio kierował dowódca /lub któryś z jego zastępców/ wraz z grupą operacyjną ze sztabu armii OPK.

x/ Ilość sił w gotowościach bojowych nr 1 i 2 wynika z aktualnej oceny zagrożenia państwa z powietrza.

Stan podwyższonej lub pełnej gotowości bojowej armia OPK wprowadza na rozkaz Ministra Obrony Narodowej. W uzasadnionych wypadkach, obydwie te stany gotowości bojowej dla całości lub tylko części podległych wojsk OPK /np. dla 1-2 korpusów OPK/ może wprowadzić dowódca armii OPK.

W chwili wprowadzenia, każdego z wymienionych wyżej stanów gotowości bojowej, dowódca armii OPK winien ocenić bieżącą sytuację bojową i podjąć decyzję w zakresie przygotowania i postawienia w gotowość bojową określonej ilości sił OP, a także w zakresie prowadzenia obrony powietrznej w aktualnej sytuacji. Decyzja ta z zasady będzie uzupełnieniem /uaktualnieniem/ podjętej wcześniej decyzji dowódcy armii OPK. Wprowadzenie uzupełnienia lub korekta decyzji może zmusić do wprowadzenia zmian w istniejącym planie działań bojowych armii OPK.

Upředzone o przewidywanych działaniach nieprzyjaciela i posiadające odpowiednią ilość sił OP w gotowościach bojowych, korpusy OPK przystępują do prowadzenia działań bojowych /zwalczania nalotów nieprzyjaciela/ samodzielnie, zgodnie z aktualną decyzją dowódcy armii OPK w zakresie prowadzenia obrony powietrznej.

Nieprzerwanie śledząc przebieg działań bojowych, dowódca armii OPK z zasady nie będzie wpływał na prowadzenie walki w korpusach OPK z pojedynczymi samolotami lub niewielką ilością małych grup samolotów przeciwnika. W wypadku niepowodzeń w walkach dowódca armii OPK winien natychmiast korygować decyzje dowódców korpusów OPK.

W tego rodzaju działaniach bojowych rola armii OPK sprowadza się do nadzoru wykonywania zadań bojowych przez korpusy OPK i ewentualnego korygowania ich działaniami. Rola armii OPK w prowadzeniu obrony powietrznej wyraźnie wzrasta, a operacyjne dowodzenie z CSD staje się nieodzowne w warunkach zwalczania zmasowanych nalotów nieprzyjaciela. Kiedy to sił OP jednego korpusu OPK "zamykającego", których z kierunków operacyjno-powietrznych nie wystarcza i konieczne jest wykorzystanie na zagrożonym kierunku sił OP z innych korpusów OPK, odwodu czy też sił OP sąsiadów.

Sposoby i warianty koncentracji wysiłku armii OPK na jednym z kierunków operacyjno-powietrznych ujęte są w decyzji dowódcy armii OPK i planie działań bojowych armii OPK - dokumentach opracowanych już w okresie pokojowym, a następnie uaktualnionych bezpośrednio przed działaniami bojowymi. Wprowadzenie w życie któregoś z wariantów planu działań bojowych w konkretnych warunkach może zmusić dowódcę armii OPK do wprowadzenia w trakcie działań bojowych szeregu zmian wynikających z rozwoju sytuacji bojowej.

Sytuacja bojowa może także zmusić dowódcę armii OPK do podjęcia i wprowadzenia w życie całkowicie nowej decyzji do prowadzenia działań bojowych w nowych, najczęściej narzuconych przez nieprzyjaciela warunkach.

Procesy podejmowania decyzji przez dowódcę armii OPK w trakcie prowadzenia obrony powietrznej winny przebiegać bardzo szybko, a decyzje nieomal błyskawicznie winny być przekazane do korpusów OPK.

W wypadku konieczności zwalczania zmasowanego nalotu nieprzyjaciela na jednym z kierunków operacyjno-powietrznych dowódca armii OPK winien w oparciu o istniejący plan działań bojowych podjąć decyzję na jego zwalczanie.

Decyzja ta winna obejmować:

- rubieże i siły OP, jakie winien wprowadzić do działań korpus OPK pierwszego rzutu;
- rubieże i siły OP, jakie winny być wprowadzone do walki z przeciwnikiem powietrznym z korpusów OPK drugiego rzutu /w rejonach obrony tych korpusów OPK lub też w rejonie obrony korpusu OPK pierwszego rzutu/;
- na jakiej rubieży i jakie siły odwodu armii OPK wykorzystać do walki z nalotem;
- kto i jakimi siłami winien zabezpieczać działania sił OP z różnych korpusów OPK biorących udział w zwalczaniu nalotu nieprzyjaciela.

Realizacja takiej decyzji przez korpusy OPK i osiągnięte rezultaty w walce z nieprzyjacielem powietrznym na poszczególnych rubieżach, z zasady zawsze będą wymagały

wprowadzenia niezbędnej korekty podjętej decyzji i bieżącego kierowania walką korpusów OPK.

Podobnie reagować i dowodzić musi dowódca armii OPK w warunkach jednoczesnego zwalczania zmasowanych nalotów nieprzyjaciela na dwóch lub więcej kierunkach operacyjno-powietrznych. W tych warunkach kierowanie obroną powietrzną w skali operacyjnej będzie znacznie trudniejsze. Znacznie trudniej będzie zdecydować o kierunku skupienia głównego wysiłku obrony, o wykorzystaniu sił OP korpusów OPK drugiego rzutu na korzyść korpusów OPK pierwszego rzutu, wykorzystaniu odwodu itp.

W każdym jednak wypadku w czasie prowadzenia obrony powietrznej, armia OPK musi widzieć i kierować w skali operacyjnej jej przebiegiem.

Błędne jest nieuzasadnione i niepotrzebne wnikanie armii OPK w aspekty taktyczne prowadzenia obrony powietrznej.

Nie do przyjęcia jest także ze strony armii OPK bierne przyglądanie się na prowadzenie działań bojowych przez korpusy OPK.

Poza kierowaniem działaniami bojowymi korpusów OPK w trakcie prowadzenia obrony powietrznej /w czasie działań wojennych/ armia OPK musi bieżąco rozwiązywać szereg problemów organizacyjnych. Najważniejszym z nich to nieomal ciągle odtwierzanie zniszczonych przez nieprzyjaciela środkami konwencjonalnymi i jądrowymi elementów systemu OPK w warunkach jednoczesnego prowadzenia obrony powietrznej; analiza rezultatów prowadzenia obrony powietrznej i doskonalenie systemu OPK w celu zwiększenia jej efektywności; korekta systemu OPK w związku ze zmianą obiektów osłony wprowadzenia do uzbrojenia nowych środków OP oraz wykonywanie zadań dodatkowych w trakcie działań bojowych. Jednocześnie prowadzenie obrony powietrznej i realizacja szeregu przedsięwzięć organizacyjnych przez armię OPK /rzadko spotykane w innych rodzajach sił zbrojnych/ zmusza do precyzyjnej koordynacji i wyjątkowo sprawnej pracy dowództwa i sztabu armii OPK.

Wykonano w 30 egz.  
Egz. Nr 1-30 - B.I.  
Wyd. płk J.Machura  
Druk E.K.  
Nr ks. 0455/0844/WW [0845/WW - rysunki]  
Kor. H.W.

płk doc. dr J. Machura

